

6. ÜNİTE: Tiyatro

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Tiyatro Örneği	⌚ 40 dk.
Kazanımlar	A.3. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder. A.3. 2. Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler. A.3. 3. Metnin tema ve konusunu belirler. A.3. 6. Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler. A.3. 8. Metnin dil, üslup ve anlatım/sunum özelliklerini belirler. A.3. 9. Metinde millî, manevî ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler. A.3. 10. Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir. A.3. 11. Metni yorumlar. A.3. 12. Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir. A.3. 13. Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar. A.3. 14. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.	
Gerekli Materyaller	Türkçe Sözlük	

Yönerge

Aşağıdaki “Ben, Mimar Sinan” adlı tiyatro metnini okuyarak soruları cevaplayınız.
(Metin düzenlenmiştir.)

BEN, MİMAR SİNAN

(Perde kapalıdır. Salonun ışıkları alınırken, perde hafifçe aydınlatılır. Aynı anda, gittikçe yükselen bir müzik başlar. Perde, ağır ağır açılır. Sinan, sağ öndedir; bir siluet olarak görünür. Sol köşede, ayakta çalışılan küçük bir çizim tezgâhı açıktır. Üzerinde pergel cetvel, birkaç da kitap. Müzikle birlikte, fona verilen ışığın şiddeti de yükselecektir. Mimar Sinan’ı olgunluk çağı görünümünü ve giysileri içinde görürüz. Müzik Sinan konuşmaya başlamadan önce, birdenbire kesilir.)

MİMAR SİNAN - Ben, Mimar Sinan! 29 Mayıs 1490 yılında, Kayseri’nin Ağırnas köyünde doğdum. O gün, İstanbul’un fethinin 37. yıldönümü günüydü.

Sevgili gençler! 98 yıl yaşadım. Devlete, tam 70 yıl hizmet ettim. Size hayatımı ve çağımı anlatmak istiyorum. İlginç bulacağınızı umuyorum. Yavuz Sultan Selim döneminde, birkaç yıllık bir ön eğitimden sonra, İstanbul’daki acemi ocağına alındım. Acemi ocağı, orta öğretim düzeyinde bir teknik okuldur. Osmanlı ordusuna teknik eleman yetiştirir. Ağırlıklı dersim, marangozluktu. Bir yandan, bu sanatı öğrenmek için bıkip usanmadan çalışıyor; bir yandan da Osmanlı İmparatorluğu’nun başkenti, büyük İstanbul kentini tanımaya, anlamaya çalışıyordum. Benim için, küçük Ağırnas köyünden sonra, İstanbul’da her şey ilginçti. Bir imparatorluğun yüreğinde dolaşıyordum. Ama bu koca kentte bir yapı, beni özellikle kendine çekmeye başladı... Bu Ayasofya’ydı. Ayasofya, İstanbul’un fethinden sonra camiye dönüştürülmüş eski bir Bizans kilisesiydi.

Tarih diyor ki: Doğu Roma İmparatoru Justinyanos, Ayasofya kilisesinin, eski İsrail Kralı Süleyman’ın Kudüs’te yaptırdığı ünlü tapınaktan daha büyük olmasını istemiş. Mimarlar da İmparatorun bu isteğini yerine getirmeye çalışmışlar. Rivayet edilir ki, bina bitince, İmparator Justinyanos, kubbenin altında durmuş ve şöyle bağırarak:

1. SES — Ey Süleyman! Seni yendim!

SİNAN — Bu, sahiden görkemli bir kubbeydi. Mühendisliğin ve mimarlığın inceliklerini öğrendikçe, bu kadar büyük bir kubbeyi, bu kadar yükseğe oturtabilmenin olağanüstülüğünü anlıyordum. Mimarlarına da saygı duyuyordum. Ama bazı yabancı mimarların söylediğini duyduğumuz şu yaman sözler, yüreğimi yaralıyordu.

2. SES — İslam uygarlığı, hiçbir yerde, Ayasofya kubbesi gibi bir kubbe yapmayı başaramamıştır. Bu kubbe, üstünlüğümüzün kanıtıdır.

MİMAR SİNAN — Ama bizden biri bu kubbeyi yenmeli!

(...)

MİMAR SİNAN — Mimarbaşılık görevinde kaldığım 48 yıl içinde, bakınız neler yaptım. 83 büyük cami. 50’den fazla küçük cami, 60 medrese, 31 konak, 19 türbe, 17 imaret 15 kemerli su yolu, 7 okul, 3 hastane, 52 han ve hamam. Hiçbirinin planı ötekine benzemez. Ben, İstanbul’da bağlanıp kalmadım. Mekkede, Halep’te, Şam’da, Kırım’da, Sofya’da, Saraybosna’da, Budapeşte’de, Yunanistan’da da binalar yükselttim. Edirne’den Erzurum’a kadar, birçok Anadolu ilinde de benden bir iz, bir eser vardır. Bu arada seferlere katıldım. Birçok da öğrenci yetiştirdim. İstanbul’daki Sultan Ahmet Camisi’nin mimarı, öğrencimdir.

(...)

1542 yılıydı. Kanuni Sultan Süleyman, ünlü Estergon Kalesi'nin de alındığı seferden dönüyordu. Padişah, neşeliydi. Kendisini, Edirne'de çok acı bir haberin beklediğini henüz bilmiyordu. Oysa en sevdiği oğlu Şehzade Mehmet ölmüştü!

İstanbul'a gelince, bana, oğlunun anısına bir cami yapmamı emretti, ilk büyük eserim, işte bu Şehzade Camisi'dir.

Uygun bir zamanda caminin temelini attım. Burası ilerde, Şehzadebaşı diye anılacaktır. Kısa süre içinde binanın kubbeleri, deniz dalgaları gibi yükseldi, iki minaresi, boylu boslu iki civana benziyordu. Caminin içinde her gece sekiz bin kandil yanacaktı. 5 yılda biten bu cami, benim çıraklık eserimdir.

(...)

MİMAR SİNAN — Baş üstüne. Vakit geçirmeden Topkapı Sarayı'na koştum. Beni hiç bekletmeden huzura aldılar.

Beni emretmişsiniz Hünkârım!

8. SES - Bak a mimarbaşı! Zaman rüzgâr gibi. Dünya ölümlü. Hayat bir rüya. Saltanat bir cihan kavgası. Bir gün o da bitecek. Benim adıma da bir cami yapmanı isterim. Güzel bir cami.

MİMAR SİNAN — Baş üstüne hünkârım.

Kanuni Sultan Süleyman'ın adını taşıyacak bir cami, elbette Ayasofya'yı aşmalıydı. Ama nasıl?

Bu soru, beni nice geceler uyutmadı. Nasıl? Kader, bu soruyla beni sınava çekiyordu. Sonunda bir karara vardım.

(...)

Amacım, dev bir kule yapmak değil, mimari bir şaheser yaratmaktı. Ben, Ayasofya'dan daha güzel bir cami yapmak istiyordum.

8. SES - Güzel bir cami, Mimarbaşı!

MİMAR SİNAN — Haklısınız hünkârım. Güzellik büyüklükten daha güçlüdür.

(...)

14. SES — Mimar Ağa, Saadetli Padişah'ın ne buyurduğunu, işittin mi? Bu bina, ne zaman, kapısı kapanacak şekilde tamam olur? Bir daha söyle!

MİMAR SİNAN — İki ay tamam olunca, bu bina da tamam olur. Bunun üzerine Padişah şöyle dedi:

8. SES — Ağalar! Mimarbaşı ne dedi, işittiniz, şahit olun!

MİMAR SİNAN — Sonra Padişah, bana döndü.

8. SES — Bak a Sinan Ağa! İki ayda tamam olmazsa, seninle konuşuruz!

(...)

MİMAR SİNAN — Tam iki ay sonra caminin ana kapısı ve öteki kapıları kapandı. Hiçbir eksiği kalmamıştı. İnşaat, 7 yıl sürmüştü. 1597 yılının Haziran'ında Padişah, maiyeti ve halk, Süleymaniye Camisi'nin avlusuna girdiler. Kapının altın anahtarını ellerine teslim ettim. İnsan, yapabileceğini söylemeli, söylediğini de yapmalı. Padişah, sordu.

8. SES — Bu caminin kapısını açmaya en layık olan kimdir?

MİMAR SİNAN — Ben, heyecan içindeydim. Padişahın maiyetinden biri, bu soruyu şöyle cevaplandırdı:

14. SES — Padişahım, Mimar Sinan Ağa kulunuz, bir pir-i azizdir. Camiyi açmaya herkesten fazla o layıktır.

MİMAR SİNAN — O tarihte 67 yaşındaydım. Ama bir delikanlı gibi kızardım. Ellerim titriyordu. Padişah, bana döndü.

8. SES — Evet. Bu bina eylediğin Tanrı evini dua ile yine senin açman, en doğrusudur.

(...)

Turgut Özakman, *Ben, Mimar Sinan*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2008.

1. “Kubbe, ocak, görkem, istihkâm, maiyet” kelimelerinin anlamlarını *Türkçe Sözlük*’ten bulunuz. Bu kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

2. Metinde geçen “Bir imparatorluğun yüreğinde dolaşıyorum.” sözünü açıklayınız.

3. **Tiyatro**, bir olayı seyirciler önünde ve sahnede oyuncuların söz ve hareketleriyle canlandırma sanatıdır. Tiyatro türleri; trajedi, komedi ve darm olmak üzere üçe ayrılır. Tiyatro türlerinden biri olan trajedinin özelliklerinden bazıları şunlardır: Konular tarihten ya da mitolojiden alınır, erdeme ve ahlaka değer verilir, kahramanlar yüksek tabakadan seçilir, baştan sona ciddi bir hava içinde geçer, kesintisiz oynanır, perde yoktur. Buna göre “Ben, Mimar Sinan” adlı metinde trajedinin hangi özelliklerini görebildiğinizi açıklayınız.

4. Metnin girişinde parantez içinde verilen bölümün esere katkısı sizce nedir?

5. “Ben, Mimar Sinan” adlı metinde sizi en fazla etkileyen bölüm neresidir? Gerekçesiyle açıklayınız.

6. “Dev bir kule yapmak değil, asıl olan mimari bir şaheser yaratmaktır. Güzellik büyüklükten daha güçlüdür.” görüşüne katılıyor musunuz? Gerekçesiyle açıklayınız.

7. Yazarlık hayatı boyunca gençlere özel bir önem veren Turgut Özakman, biri ilk kez 1983 yılında sahnelenen “Ah Şu Gençler”, diğeri ise 1988 yılında sahnelenen “Ben, Mimar Sinan” olmak üzere iki gençlik oyunu kaleme almıştır. Sizce “Ben, Mimar Sinan” eserinin yazılış amacı nedir?

8. Metin, genç okurlara/seyircilere nitelikli bir sanatçıda bulunması gereken temel değerlerin neler olduğunu anlatmak amacıyla kurgulanmıştır. Bu temel değerlerin neler olduğunu açıklayınız.

1. “Kubbe, ocak, görkem, istihkâm, maiyet” kelimelerinin anlamlarını *Türkçe Sözlük’ten* bulunuz. Bu kelimeleri anlamına uygun olarak birer cümle içinde kullanınız.

2. Metinde geçen “Bir imparatorluğun yüreğinde dolaşıyorum.” sözünü açıklayınız.

3. **Tiyatro**, bir olayı seyirciler önünde ve sahnede oyuncuların söz ve hareketleriyle canlandırma sanatıdır. Tiyatro türleri; trajedi, komedi ve darm olmak üzere üçe ayrılır. Tiyatro türlerinden biri olan trajedinin özelliklerinden bazıları şunlardır: Konular tarihten ya da mitolojiden alınır, erdeme ve ahlaka değer verilir, kahramanlar yüksek tabakadan seçilir, baştan sona ciddi bir hava içinde geçer, kesintisiz oynanır, perde yoktur. Buna göre “*Ben, Mimar Sinan*” adlı metinde trajedinin hangi özelliklerini görebildiğinizi açıklayınız.

4. Metnin girişinde parantez içinde verilen bölümün esere katkısı sizce nedir?

5. “*Ben, Mimar Sinan*” adlı metinde sizi en fazla etkileyen bölüm neresidir? Gerekçesiyle açıklayınız.

6. “*Dev bir kule yapmak değil, asıl olan mimari bir şaheser yaratmaktır. Güzellik büyüklükten daha güçlüdür.*” görüşüne katılıyor musunuz? Gerekçesiyle açıklayınız.

7. Yazarlık hayatı boyunca gençlere özel bir önem veren Turgut Özakman, biri ilk kez 1983 yılında sahnelenen “*Ah Şu Gençler*”, diğeri ise 1988 yılında sahnelenen “*Ben, Mimar Sinan*” olmak üzere iki gençlik oyunu kaleme almıştır. Sizce “*Ben, Mimar Sinan*” eserinin yazılış amacı nedir?

8. Metin, genç okurlara/seyircilere nitelikli bir sanatçıda bulunması gereken temel değerlerin neler olduğunu anlatmak amacıyla kurgulanmıştır. Bu temel değerlerin neler olduğunu açıklayınız.

9. Geleneksel tiyatro başlığı altında genellikle kukla, meddah, Karagöz, orta oyunu ve köy seyirlik oyunu gibi gösteri türleri yer alır. Kukla, Türklerin Anadolu'ya geldiklerinde birlikte getirdikleri bir gösteri sanatıdır. Meddah övgücü, metheden kişi demektir. Meddahlık, hareketten çok, ses taklidi, jest ve mimiklere dayanan bir sanattır. Karagöz ve Hacivat, Türklerin toplumsal yaşamında önemli bir yeri olan bir başka geleneksel gösteri türüdür. Karagöz de meddahlık gibi bir kişinin yaratıcılığına dayanır. Geleneksel Türk tiyatrosunun birçok bakımdan Karagöz'e benzeyen ama canlı oyuncularla oynanan bir türü de orta oyunudur.

Mimar Sinan, olgunluk çağı görünümü ve giysileri içinde okur/seyirci karşısına çıkar ve kendi yaşam öyküsünü adım adım yine kendisi anlatır. Bu yönüyle “Ben, Mimar Sinan” adlı metin, geleneksel Türk tiyatrosunun hangi türüyle benzerlik gösterir?

10. **Jest**, tiyatro oyuncularının el kol hareketlerine; **mimik**, tiyatro oyuncularının anlamlı yüz hareketlerine; **makyaj**, oyuncuların rollerine uygun bir şekilde yüzlerini boyalamalarına denir. Tek kişinin ön planda olduğu böyle bir oyunda sizce jest, mimik ve makyajın önemi nedir?

11. Metinden alınan aşağıdaki cümlelerdeki zarfları bulunuz. Zarf çeşitlerini karşılarındaki boşluklara yazınız.

CÜMLELER	ZARFLAR VE ÇEŞİTLERİ
1. Salonun ışıkları alınırken perde hafifçe aydınlatılır.	
2. Padişahı Edirne’de çok acı bir haber bekliyordu.	
3. İstanbul’a gelince, bana, oğlunun anasına bir cami yapmamı emretti.	
4. Caminin planını nasıl yapabilirim?	
5. Padişahın emriyle askerler ileri atıldı.	

12. Aşağıdaki cümleler okuduğunuz metinden alınmıştır. Bu cümlelerde kullanılan virgülün kullanım amaçlarını cümlelerin altındaki boşluklara yazınız.

Çünkü bilgiyle dolmuştum, taşmak üzereydim.

1597 yılının Haziran’ında Padişah, maiyeti ve halk, Süleymaniye Camii’nin avlusuna girdiler.

Kanuni Sultan Süleyman’ın adını taşıyacak bir cami, elbette Ayasofya’yı aşmalıydı.

6. ÜNİTE: Tiyatro

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Tiyatro Örneği	⌚ 40 dk.
Kazanımlar	A.3. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder. A.3. 4. Metindeki çatışmaları belirler. A.3. 5. Metindeki olay örgüsünü belirler. A.3. 6. Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler. A.3. 8. Metnin dil, üslup ve anlatım/sunum özelliklerini belirler. A.3. 9. Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler. A.3. 11. Metni yorumlar. A.3. 12. Yazar ve metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir. A.3. 13. Türein ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar. A.3. 14. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.	
Gerekli Materyaller	Türkçe Sözlük	

Yönerge

Aşağıdaki metni okuyunuz. Soruları okuduğunuz metni göz önünde bulundurarak cevaplayınız.
(Metin düzenlenmiştir.)

DEVETABANI

BİRİNCİ BÖLÜM

BİRİNCİ TABLO

İlter – (Seyirciye) Ohh! Hele şükür, ben de ev sahibiyim artık! Neredeyse inanamayacağım! Kira-cılık kanıma işlemiş! Sanki birinin kulağımın dibinde durup iki üç dakikada bir, İlter, bu ev senin diye hatırlatması gerekiyor! (Derin bir soluk alır.) Evet, bu ev benim! Daha bu sabah taşındım. (Elindeki saate bakar.) Üç saat kadar önce. Gördüğünüz gibi yerleşmeye çalışıyorum. Artık göçebelik dönemi bitti! Ni-yetim bundan sonra, evimde okuyarak, yazarak, patırtısız, gürültüsüz bir yaşam sürmek, bu yaşa kadar boşa yitirdiğim günlerimin zararlarını gidermeye çalışmak...

Ses – Bırakırlarsa!

İlter – (Sese doğru) Bırakırlarsa mı!

Ses – Evet, bırakırlarsa çalışırsın!

İlter – Ne demek bırakırlarsa? Ev benim evim!

Ses – Öyle sanırsın!

İlter – Kimlermiş o bırakmayacak?

Ses – En başta Serdar! (Kapı çalınır.)

İlter – Eyvah, kapı!

Ses – Evet, Serdar!

İlter – Al sana, damladı bile! (Elindeki saati yemek masasının üstüne bırakmak için döner. Kapının zili bu kez uzatıla uzatıla çalınır. Kapıya koşar, açar.)

Serdar – Neredesin yahu! Sağır mısın?

İlter – Ellerim doluydu!

Serdar – (Eşikte evi inceler.) Neyse, anlaşıldı! (İlter'e döner.) Eeee, taşındın ha? (İlter'in sırtına bir yumruk indirir.) Aslan! Aslansın sen!

İlter – Geçsene...

Serdar – Gececeğim elbet! (Coşkuyla kollarını açar.) Dur, önce bir doya doya kucaklayayım seni! Candan gönülden kutlayayım! (Sarılır. İlter'i kucaklar, elleriyle sırtını döver.) Uğurlu olsun! Bereketli olsun! İçimizde hiç olmazsa sen kiracı olmaktan kurtuldun!

İlter – Teşekkür ederim!

Serdar – (İlter'in sırtını döver.) Yaşsa sen, bin yaşa! Var ol!

İlter – (Kurtulmaya çalışır.) Eksik olma!

Serdar – Güle güle otur...

İlter – (Serdar'ın kollarından kurtulur.) Kapıda kaldın, geçsene...

Serdar – (Açılır, içeriye bir göz atar.) Dışarıdan görünüşü şahaneydi, içerisi de öyleye benziyor!

İlter – (Yana çekilir.) Geç hadi...

Serdar – Dur, sana bir hediyem var. Arabada, yardım et de birlikte içeriye alalım.

İlter – (Ne diyeceğini kestiremeyerek.) Ne acelesi vardı?

Serdar – Acele falan değil, tam sırası! Gel!

İlter – Daha her şey ortada, hiçbir şeyin yeri belli değil!

Serdar – Daha iyi ya! (İlter'i elinden tutar, dışarı çeker. Çıkarlar, dışarıdan sesleri gelir.) Evde koyaca-ğın yeri birlikte seçeriz... (Ses yaklaşır.) Senin tek başına oradan oraya taşıyabileceğin bir şey değil bu!

(Ağaç bir fıçı içinde yetiştirilmiş bir devetabanı ile girerler. Fıçıyı biri bir kulpundan öbürü karşı kulpundan kavramışlardır. Fıçıyı hole bırakırlar. Soluyarak) Devetabanı, tropikal cins!

İlter – Haklıymışsın, oldukça ağır. (Solur.) Tek başına taşıyamazdın!

Serdar – Bu da bir şey mi? Daha fidan! Hele bir yıl geçsin, iyice serpilsin, yerinden kımıldatamazsın! Bir de yerini severse sen o zaman ne olacağını gör!

İlter – Teşekkür ederim ama niye zahmet ettin?

Serdar – Lâfa bak! Ne zahmeti! En yakın arkadaşısın, senin için bana zahmet mi olur? Zevk, sevinç kaynağı olur. Tut hadi!.. (İki elle fıçının kulpunu kavrar.)

(...)

Necati Cumalı, *Bütün Oyunları*: 2, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2004.

- ① Okuduğunuz metinden alınan “*Kiracılık kanıma işlemiş!*”, “*Bir de yerini severse sen o zaman ne olacağını gör!*” cümlelerindeki deyimlerin anlamını cümlenin bağlamından tahmin ediniz. Tahminlerinizin doğruluğunu *Türkçe Sözlük*’ten kontrol ediniz.

- ② **Komedi (Komedya)**, kişilerin ve toplumun aksayan yönlerini güldürücü öğelerle yansıtan tiyatro türüdür. Eski Yunan edebiyatında Aristophanes ve Menandros, XVII. yüzyıl Fransız edebiyatında Moliere türün önemli temsilcileridir. Komedide, konular çağdaş toplumdan ve günlük hayattan alınır. Kişiler, halk kesiminden insanlardır. Amaç, değişik huy ve davranışları abartarak yansıtip seyirciyi güldürürken düşündürmektir. Her türlü kaba sözlere ve şakalara anlatımda yer verilir. Nazımla (şiir biçiminde) yazılır. 17. yüzyıl Fransız komedyasında düzyazı biçiminde yazılmış oyunlar da vardır.

Bu bilgileri de göz önünde bulundurarak “*Devetabanı*” adlı metni komedi yapan özellikleri belirleyiniz.

- ③ Metnin başında İlter’in ev sahibi olma sevinciyle seyirciye hitaben yaptığı konuşma, bilinmeyen bir ses tarafından kesilir. Sesin İlter’e yönelik sözleri, dramatik örgünün gelişmesini sağlayan hangi çatışmayı göstermektedir?

- ④ Metindeki kahramanların kişilik özelliklerini belirleyiniz.

5. İlder'in Serdar'a karşı söz ve davranışlarını göz önünde bulundurduğunuzda İlder'in içinde bulunduğu durumla ilgili neler söyleyebilirsiniz?

6. Necati Cumalı: “Şiirle başladım edebiyata. Ben istesem de istemesem de şiir her zaman bende başta gelen yerini korumuştur. Yalnız ben kalemimle kazanıyorum hayatımı, öteki türlerle de uğraşmak zorundayım. Ama şiir seli geldi mi şiirimi yazıyorum. Ancak o durduğu zaman oyunlara, öykülere başlayabiliyorum. Şiirim tok gözlüdür. Yazamayacaksam romana, oyuna, öyküye o gönderir beni.” diyerek farklı türlerde yazmasına rağmen önceliğinin şiir olduğunu belirtmiştir.

Bu açıklamayı göz önünde bulundurduğunuzda “Devetabanı” metnine sanatçının şiirsel üslubunun yansımaları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

7. Metinde toplumsal yaşamdaki hangi davranışların yansıtıldığını söyleyebilirsiniz?

8. Aşağıdaki cümleler okuduğunuz metinden alınmıştır. Bu cümlelerdeki birleşik kelimelerin bitişik yazılmalarının gerekçesini açıklayınız.

Daha her şey ortada, hiçbir şeyin yeri belli değil!

Devetabanı, tropikal cins!

6. ÜNİTE: Tiyatro

Konu	Cumhuriyet Dönemi'nden Bir Tiyatro Örneği	⌚ 40 dk.
Kazanımlar	A.3. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder. A.3. 2. Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönemle ilişkisini belirler. A.3. 3. Metnin tema ve konusunu belirler. A.3. 4. Metindeki çatışmaları belirler. A.3. 5. Metindeki olay örgüsünü belirler. A.3. 6. Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler. A.3. 7. Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler. A.3. 8. Metnin dil, üslup ve anlatım/sunum özelliklerini belirler. A.3. 9. Metinde millî, manevî ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler. A.3. 11. Metni yorumlar. A.3. 14. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.	
Gerekli Materyaller	Türkçe Sözlük	

Yönerge

Aşağıda verilen “Parkta Bir Sonbahar Günüydü” adlı tiyatro metnini okuyarak soruları cevaplayınız.
(Metin düzenlenmiştir.)

PARKTA BİR SONBAHAR GÜNÜYDÜ

BİRİNCİ PERDE

TABLO I

(Park, sonbahar, sabah.

Ağaçlar ve çiçekler. Yapraklar, dallardan kopup, uçuşarak yere düşmektedir. Yol, sararmış yapraklarla örtülüdür. Her şey, sonbaharı belli eden bir renge bürünmüştür. Hafif rüzgâr, yaprakların hışırtısı duyulur. Hava, yarı kapalı.

(...)

Şadi Bey girer. Elinde baston, başında şapka, düzgün giyimli. Yavaş yavaş yürür. Ağaçlara, yere düşen yapraklara bakar. Yüzünde, çocuksu bir gülümseme. Kendi kendine konuşur, dudakları oynar. Yürümesini sürdürür, bastonunu, yere belli tempolarla vurup kaldırır, dik ve canlıdır. Yaşlı fakat sevimlidir. Birden, ağaçlardan dökülen yaprakları yeni görüyormuş gibi durur. Başını havaya kaldırır. Ağaçlara, dostça sevgiyle bakar, şapkasını çıkarıp onları selamlar.)

ŞADİ BEY – Merhabalar! (Dalından düşen bir yaprağı tutmaya çalışır. Sağa sola koşuşur. Yaprağı tutar, sevinir. Bir süre avucunda tutar.) Yaa? Demek sonbahar gelmiş ha, sonbahar? Ne de çabuk! Hiç farkında değilim. Çok fena, çok. Oldu mu ya bu senin yaptığın. Dalından kopup yere düşüyorsun, gelip geçen çiğneyecek seni. Yazık. Bir yaprağın dalından kopup yere düşmesine dayanmaz benim yüreğim. (Yaprağı yolun kenarına bırakır. Yerdeki yaprakları çiğnememek için ayaklarının ucuna basa basa yürür. Çömelir, yerdeki yaprakları avuçlar, yere bırakır düşüşlerini seyrederek.) Ama sonbahar bu! Çaresiz. Yapraklar önce sararıp solacak, sonra dalından kopup yere düşecek. Hava kararacak, yağmur yağacak, arkasından rüzgâr, soğuk, kar! (Üzgün) Sahi kış geliyor! Mübarek, geldi mi de, gitmek bilmez. (Yürür, kanepenin bir köşesine oturur. Cebinden gazetesini çıkarır, okumaya koyulur. Okurken kâh gülümser, kâh kızar.)

MESERRET HANIM – (Girer. Yolun başında durur. Hangi yana gitsin diye tereddüt geçirir. Sonra, dalından kopup yere düşen yapraklara kaptırır kendini, yürür. Yaşlı fakat canlı ve rahat. Temiz, şık giymiştir. Şapkası, çantası, eldiveni, ayakkabısı elbisesi ile uyum hâlinindedir. Dalgın, kendi kendine söylenerek yürür. Birden, başını havaya kaldırır, dalından düşen bir yaprağı tutmaya çalışır. Sağa sola koşuşur. Yaprağı tutar sevinir, bir süre avucunda tutup bakar.) Sonbahar gelmiş demek ha? Sonbahar? Yaz ne çabuk gelip geçmiş böyle hiç farkına varmadan! Otlar kurumuş, çiçekler solmuş, ağaçlar yapraklarını döküyor. (Yere çömelir, yaprakları avuçlar, ayağa kalkıp elinden bırakır. Onların yere düşüşlerini seyrederek.) Zaman gelip geçmiş, yazık! Parkın ağaçları, kışın geleceğini haber veriyor. Ama sonbahar da güzel. (Kendi kendine konuşarak kanepenin yanına gelir, dalgın oturur. Şadi Bey'in farkına bile varmadan çantasından küçük radyosunu çıkarıp açar, müziğin sesine dalıp gider.)

ŞADİ BEY – (Meserret Hanım'ın farkına varmamıştır. Elindeki gazeteye) Geçimsizler, şunlara bakın yahu! Şu koca dünyayı bölüşemiyorlar. Kavga ediyorlar. Kavga etmeden paylaşamaz mısınız kozunuzu? Budalalar! Önce oturup insan insan konuşun. Baktınız olmadı, konuşmayı olduğu yerde bırakın. Evden çıkıp parka kadar yürüyün. Ağaçlarla konuşun, gökyüzüne bakın, kuşlara selam verin. Öfkeniz geçer, rahatlırsınız. Bakın şu ağaçlara yaprak döküyorlar; ama ilkbahar geldi mi, yeniden yeşerip yapraklanırlar. Yaa! Ağaçlar, böylece kendilerini tekrar ederler. Ama düştün mü, her şey biter. (Gazetedeki fotoğrafa) Ya sen, sen ihtiyar dostum. Ne diye dalaşıp duruyorsun çocuklarınla? Bazı şeyleri duyma, bazı şeyleri görme ve biraz da dilini tut! Ömrün yetecek mi sanıyorsun haklı olduğunu ispatlamaya? Hayır! (Birden,

Meserret Hanım'ın farkına varır. Döner, göz göze gelirler. İkisi de suçüstü yakalanmış gibi olurlar.)

ŞADİ BEY – *Gazetede ki haberi okurken...*

MESERRET HANIM – Radyo dinliyordum da...

ŞADİ BEY – Bütün aile birbirine girmiş.

MESERRET HANIM – Dalıp gitmişim.

ŞADİ BEY – Ama bu çok fena!

MESERRET HANIM – Kendimi müziğe kaptırınca.

ŞADİ BEY – Budala!

MESERRET HANIM – Efendim!

ŞADİ BEY – Hey kendinize gelin.

MESERRET HANIM – Ama siz...

ŞADİ BEY – (*Devam eder.*) Bu gençler de yaşlıları anlamıyor bir türlü. Gerçi, yaşlılar da gençleri anlamıyor ya... Şu yaşlı adamın hâline bakın. (*Gazeteyi gösterir.*) Ne kadar üzgün. Bu hâli bana çok dokundu. Bu gazeteler de hep iç karartan haberler yazıyorlar. (*Birden*) Ama ben sizi ilk defa parkta görüyorum.

MESERRET HANIM – Ben de sizi.

ŞADİ BEY – Ama ben hep parkın bu köşesine gelirim, kanepenin bu köşesinde otururum. Her sabah!

MESERRET HANIM – Yaa? Ben parkın öteki köşesine giderim de.

ŞADİ BEY – Ama parkın en güzel köşesi burası. Dinleyin! Yaprakların hışırtısını duyuyor musunuz? Tıpkı şairin dediği gibi:

“Su değil mevsimin havası akan

Duyduğun yaprağın dalın sesidir...”

-Susma-

Demek parkın öteki köşesine gidiyorsunuz? İyi ama ne yapıyorsunuz orada?

MESERRET HANIM – Başımı dinliyorum.

ŞADİ BEY – Ben de buraya gelince hep düşünüyorum.

MESERRET HANIM – Neyi?

ŞADİ BEY – Her şeyi.

MESERRET HANIM – Yorulmaz mısınız?

ŞADİ BEY – Ben düşünün düşünün dinlenirim.

MESERRET HANIM – Ben de ağaçlara baka baka.

ŞADİ BEY – Evde çok mu yoruluyorsunuz?

MESERRET HANIM – Bana evde iş yaptırmazlar ki.

ŞADİ BEY – Kim yaptırmaz?

MESERRET HANIM – Kızım, torunum.

ŞADİ BEY – Sizi çok mu severler?

MESERRET HANIM – Çok.

ŞADİ BEY – Size çok mu iyi bakarlar?

MESERRET HANIM – El üstünde tutarlar.

ŞADİ BEY – Hiç üzmezler mi?

MESERRET HANIM – Hiç.

ŞADİ BEY – Arada bir kavga da etmez misiniz?

MESERRET HANIM – Etmeyiz.

ŞADİ BEY – Damadınız var mı?

MESERRET HANIM – Var.

ŞADİ BEY – Onunla aranız nasıl?

MESERRET HANIM – Çok iyi.

ŞADİ BEY – (*Susma*) Demek öyle. Siz her sabah parka, başınızı dinlemeye gelirsiniz. Güzel. Demek sizin evde her şey süt liman. Âlâ. Bakın hava bozuyor yine.

MESERRET HANIM – Yaa bozuyor.

ŞADİ BEY – Yağmur yağacak. Mafsallarım sızlamaya başladı. Eskiden olsaydı hep yağmur yağmasını isterdim. O zamanlar yağmur altında yürümesini de çok severdim. Bıraksalar şimdi de yürürüm ya, bırakmazlar. Kim mi? Oğlum, torunum. Hastalanırmışım. (*Avucunu havaya tutar.*) Damladı.

SES – (*Uzaktan*) Dede ıslanacaksın. Baba, sana yağmurda sokağa çıkma demedim mi?

ŞADİ BEY – Bu münasebetsiz havalara bırakmıyor ki tadını çıkaralım sonbaharın. Eskiden kışlar

bu kadar uzun sürmezdi değil mi?

MESERRET HANIM – Sürmezdi.

ŞADİ BEY – Dünya çok değişti.

MESERRET HANIM – Değişti.

ŞADİ BEY – Bu havalar sizin sinirlerinizi bozuyor mu? Benimkiler sinir değil, barometre. Hava bozdu mu, benim de sinirlerim bozuluyor.

(...)

MESERRET HANIM – Hava bozarsa size izin verirler mi?

ŞADİ BEY – İzin? Pek vermek istemezler ama ben alırım. Oğlumun, torunumun hele gelinimin beni bu kadar çok düşünmeleri hoşuma gidiyor. Beni kendimi düşünmek zahmetinden kurtarıyorlar. Ya sizinkiler?

(...)

Recep Bilginer, *Parkta Bir Sonbahar Günüydü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988.

- ① “Şadi, Meserret, maşal, barometre” kelimelerinin anlamını *Türkçe Sözlük’ten* bularak aşağıya yazınız.

- ② “Şadi, Meserret” gibi isimleri günümüzde aileler, çocuklarına isim olarak pek tercih etmemektedirler. Bunun sebebi sizce ne olabilir?

- ③ Tiyatro türlerinden biri olan dramın özelliklerinden bazıları şunlardır: Olaylar tarihten ya da günlük hayattan alınabilir, oyunda acıklı ve gülünç olaylar bir arada verilebilir, nazım ya da nesir biçiminde yazılabilir, kahramanlar her tabakadan seçilebilir, acı veren olaylar sahnede gösterilebilir, perde sayısı yazarın isteğine bağlıdır, yerli hayata ve ulusal konulara önem verilir. Bu bilgilerden hareketle okuduğunuz metni dram yapan özelliklerini yazınız.

- ④ Tiyatroda mekân özellikleriyle bağlantılı olarak dekor/sahne düzenlemesi önemlidir. Mekân ve dekor geleneksel tiyatrodaki standart bir özellik göstermesine karşılık modern tiyatrodaki aynı eserin farklı temsillerinde, metinle ilişkili veya metinden bağımsız olarak farklı mekân ve dekor uygulamaları olabilir. Siz olsaydınız bu metnin sahnelenmesi amacıyla nasıl bir mekân düzenlemesi ve ışıklandırma yapardınız?

5. Anlatmaya bağlı edebî metinlerdeki olay örgüsü, tiyatro metinlerinde **dramatik örgü** adını alır. Okuduğunuz metnin dramatik örgüsünü göz önünde bulundurarak Şadi Bey’le Meserret Hanım’ın vedalaşmasını gösteren kısa bir bölüm yazınız.
-
-
-
-
6. “*Demek sonbahar gelmiş ha, sonbahar? Ne de çabuk! Hiç farkında değilim. Çok fena, çok.*” Metinde ilkbaharın çok çabuk geçtiği, sanki yaz gelmeden sonbaharın geldiği, kışın ise çok uzun sürdüğü ifade edilmektedir. Metindeki kahramanların özelliklerini de dikkate alarak ilkbaharın çok kısa, kışın ise çok uzun sürmesini nasıl açıklarsınız?
-
-
-
-
7. Metinde Şadi Bey’in gazete okurken söylediği “*Geçimsizler, şunlara bakın yahu! Şu koca dünya-yı bölüşemiyor. Kavga ediyorlar. Kavga etmeden paylaşamaz mısınız kozunuzu. Budalalar! Önce oturup insan insan konuşun.*” sözleri günümüz toplumunda küçük meselelerden tartışma çıkaran insanların varlığına yöneliktir. Sizce böyle insanlarda davranış değişikliği sağlamak mümkün müdür? Görüşlerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.
-
-
-
-
8. Metinde aile içinde huzursuzluk, kavga çıkaran insanlara; evden çıkmaları, parkta yürümeleri, ağaçlarla konuşmaları, gökyüzüne bakıp kuşlara selam vermeleri tavsiye edilir. Tabiatın insan psikolojisi üzerindeki olumlu etkileri sizce neler olabilir?
-
-
-
-
9. Metinde ifade edilen yaşlıların gençleri, gençlerin de yaşlıları pek anlamadığı görüşüne katılıyor musunuz? Gerekçeleriyle açıklayınız.
-
-
-
-
10. “*Gençler grup hâlinde, orta yaşlılar ikili, yaşlılar ise tek başına gezerler.*” sözünü Meserret Hanım’ın parka başını dinlemek, Şadi Bey’in ise düşünmek için gelmesini dikkate alarak yorumlayınız.
-
-
-
-

11. “Şadi Bey, yağmurda yürümeyi çok sevmesine rağmen oğlu ve torunu tarafından hastalanır düşüncesiyle artık yağmurda yürümesine izin verilmemektedir. Günümüzde insanlar, sevgilerini göstermek için aşırı koruyucu bir rol üstlenmektedir. Bu koruyucu davranış karşındaki kişiyi mutsuz ve huzursuz edebilmektedir. Öyle ki Şadi Bey’in oğlu, torunu ve gelini Şadi Bey’i o kadar çok düşünürler ki, “Beni kendimi düşünmek zahmetinden kurtarırlar.” der. Çocuklarınıza ve yaşlandıklarında anne babanıza karşı bu kadar koruyucu rol üstlenmenin doğurabileceği sonuçlar hakkındaki düşüncelerinizi açıklayınız.

12. Şadi Bey, Meserret Hanım’la tanışırken, “konuşacak bir insan, bir ses” ifadelerini kullanır. Bu ifadelerden hareketle yaşlılarımızın iç dünyaları ile ilgili neler söylersiniz?

13. Aşağıdaki cümleler okuduğunuz metinden alınmıştır. Cümlelerdeki zarfları ve zarfların metindeki işlevlerini karşısındaki boşluklara yazınız.

CÜMLELER	ZARFLAR VE ZARFLARIN İŞLEVLERİ
Dalgın, kendi kendine söylenerek yürür.	
Siz her sabah parka, başınızı dinlemeye gelirsiniz.	
Baba ne zaman geleceksin eve?	
Çocuk yavaşça içeri girdi.	

